

Jiří Levý – inovativní teoretik, ale především krásný člověk

Jiří Levý – innovative theorist and, above all, a wonderful man

Obraz klasika si většinou vytváříme na základě poznání několika stěžejních děl. Po této stránce má Levý tváří několik: translatologickou, versologickou, anglistickou, obecně-literárněvědnou, literárněhistorickou, komparatistickou a metodologickou; jen málokdo si dnes udělá syntézu takového záběru. Levý se však nesoustředil jen na teoretickou práci. Snad stejně velký díl odvedl v činnosti pedagogické, osvětové, redakční, kritické a posudkové, jakož i organizační. Přestože pracoval za „železnou oponou“, nebyla pro něj bariérou a jeho obeznámenost se západní vědou té doby byla stejně dokonalá jako ta směrem na východ. Své práce publikoval od konce 40. let, tedy v éře stalinistické, přesto byl schopen držet se českého strukturalizmu a obhájit si ho. Jeho aktivity se také neomezovaly pouze na domácí půdu. Od své rozdělané práce bohužel náhle odešel v jednačtyřiceti letech v roce 1967. Nestačil sice založit žádnou „školu“, ale založil českou translatologii a v té světové zaujal své místo, byť někdy pomlčené.

ZUZANA JETTMAROVÁ

Levý is the founder of Czech translation studies. His voluminous *České teorie překladu* [Czech Theories of Translation] (1957), written at this time, was the first comprehensive history of translation in Czech. It was followed by *Umění překladu* [The Art of Translation] (1963, 1983, 1998, 2012) and his well-known *Translation as a Decision Process* (1967). His *Art of Translation* was published in a revised form in translations into German (1969), Russian (1974), Serbo-Croat (1982) and English (2011). These are only three titles out of over 200 that he produced as author and/or editor over a period of less than 20 years. Actually, translation and its history, theory, methodology and practice was just one of his interests. He also ‘indulged’ in comparative versification, English literature and the general theory of literature, including mathematical theory of verse. Some of his writings were originally published in languages other than Czech.

JIRÍ LEVÝ - INOVATIVNÍ TEORETIK, ALE PŘEDEVŠÍM KRÁSNÝ ČLOVĚK

Výstava k 55. výročí úmrtí Jiřího Levého, předního českého teoretika překladu

POŘÁDAJÍCÍ INSTITUCE

Ústav translatologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

NA PŘÍPRAVĚ VÝSTAVY SE PODÍLELI

Anežka Charvátová, Zuzana Jettmarová, Tomáš Svoboda, Jovanka Šotolová

TEXTY Zuzana Jettmarová

PŘEKLAD DO ANGLIČTINY Patrick Corness a Robert Michael Baugh

ÚPRAVA GRAFICKÝCH PODKLADŮ A VÝROBA VÝSTAVY Šimon Sedláček

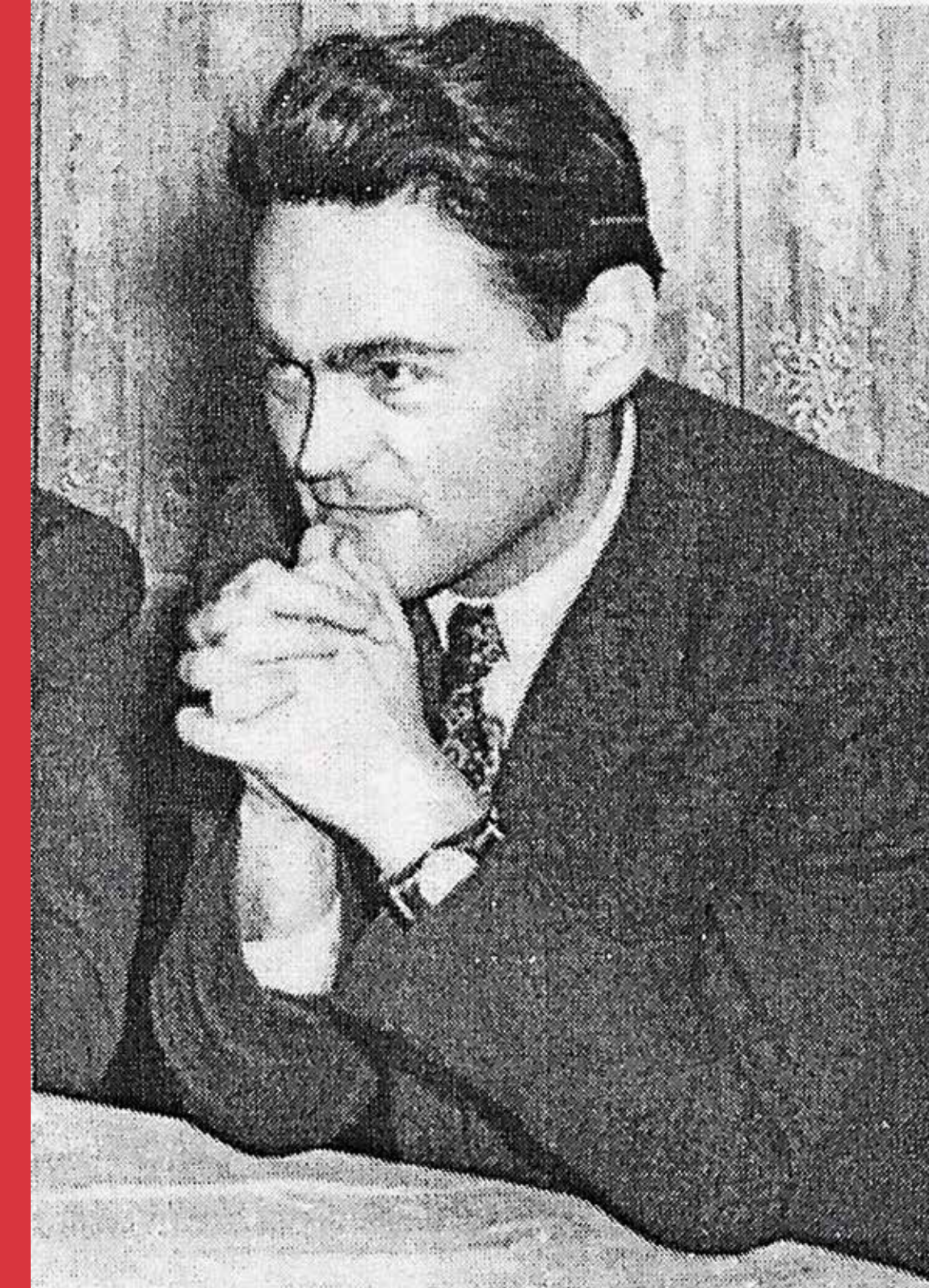
PODĚKOVÁNÍ

Tvůrci výstavy děkují rodině Levých - paní Haně Levé, paní Janě Levé a panu Jiřímu Levému ml. - za poskytnutí materiálů z rodinného archivu.

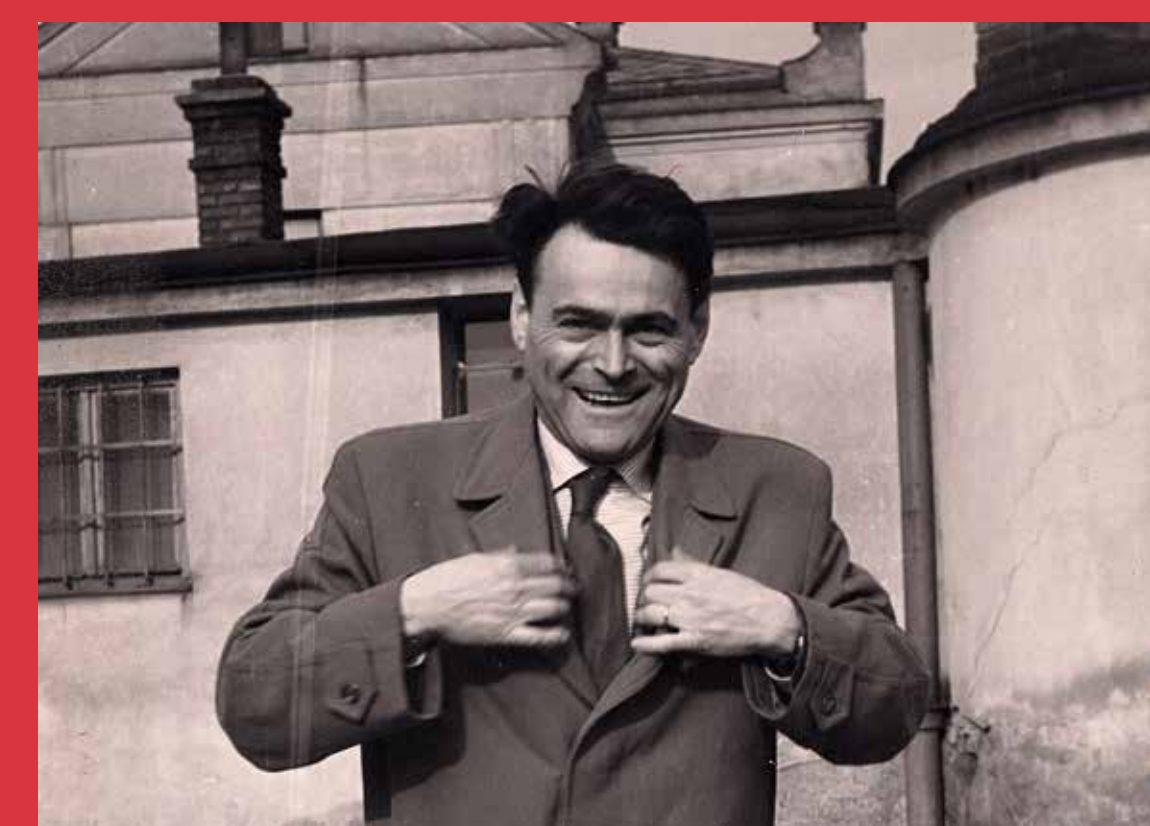
Poděkování náleží též Mgr. Jelizavetě Gettě za pořízení a poskytnutí skenů autentických materiálů v Archivu Masarykovy univerzity v Brně.

Tvorbu výstavy a její vernisáž podpořil Státní fond kultury České republiky a Zastoupení Evropské komise v České republice.

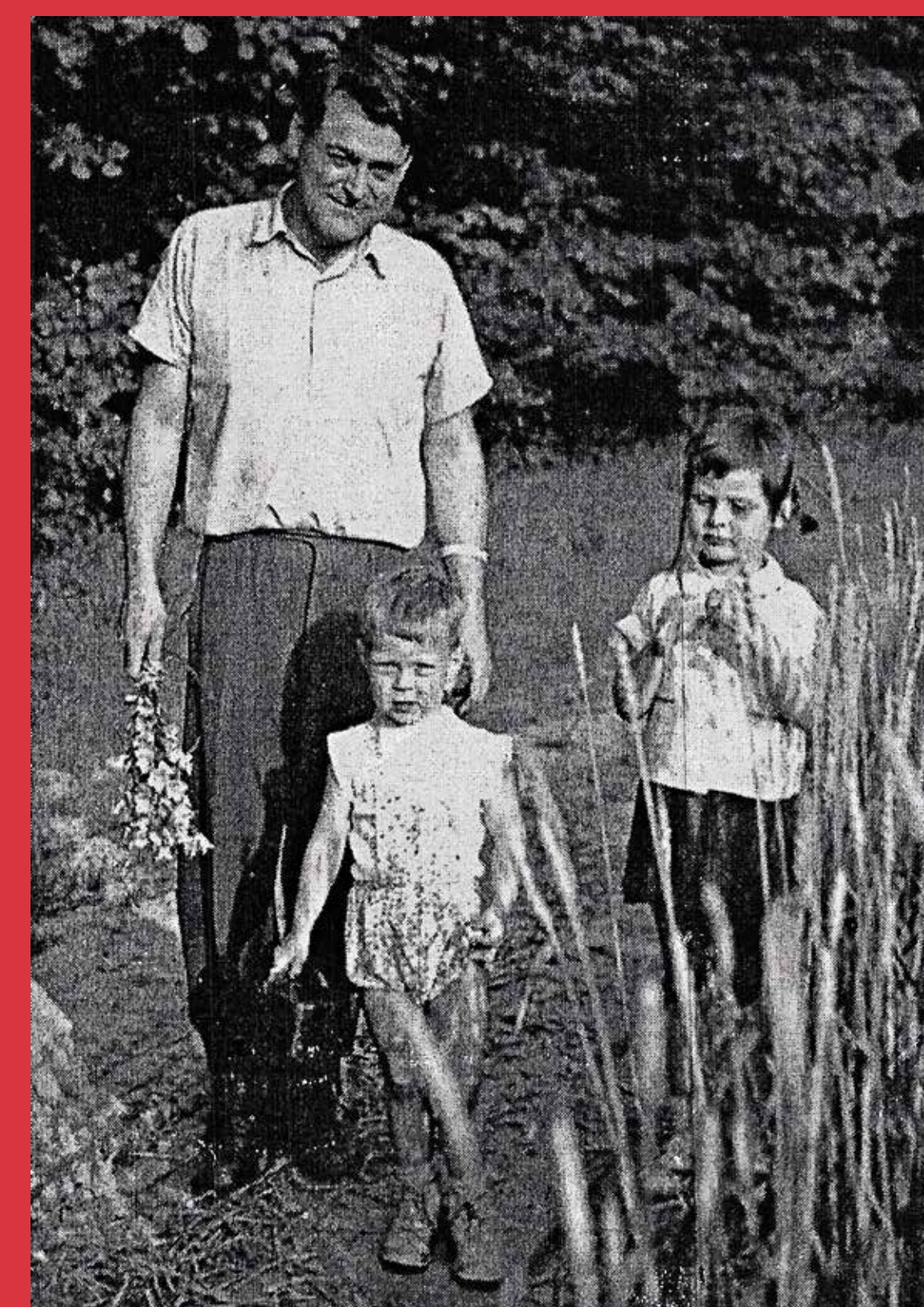
2022

Jiří Levý (1926–1967)

Cestovní pas / Passport

Otakar Levý – otec Jiřího Levého
Otakar Levý - father of Jiří Levý

JIRÍ LEVÝ - INNOVATIVE THEORIST AND, ABOVE ALL, A WONDERFUL MAN

Commemoration of Jiří Levý, the leading Czech translation theorist, on the 55th anniversary of his death

ORGANIZER

Institute of Translation Studies, Charles University's Faculty of Arts

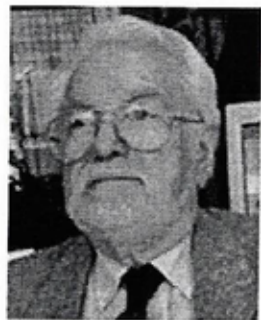
The State Cultural Fund of the Czech Republic and the Representation of the European Commission in the Czech Republic have supported this exhibition and its opening.

Napsali o Levém

Recollections about Levý

"I remember seeing Jiří Levý for the last time at a translators' meeting shortly before Christmas 1966 ... He was leaving earlier to catch the plane or train to Brno, as usual, and we hastily exchanged a couple of words. I restated my old adage - that I was tired of it all and that all effort was in vain in this cage of censorship run by such idiots. I can remember his typical 'sunny' smile as he said: 'Well, I know, but I still believe that one should keep on trying.' Less than a month later, on 17 January 1967, he was gone."
—Jan Zábřana (Czech translator and writer), In *Celý život 1*, Prague 1992/2001.

"Levý had all prerequisites of a top literary scholar: a passion for theoretical exactitude and a sensitivity to aesthetic qualities of a literary work. He was a most reliable and erudite man, one of those 'marvellous' people I was lucky to befriend."
—Lubomír Doležel (Czech structuralist, University of Toronto), In *Život s literaturou*, Academia, Prague 2013, p. 123.

MIROSLAV ČERVENKA

(1967, *Česká literatura* 15 (2): 159)

[...] úsměv mého staršího přítele, úsměv, který vycházel vstříc druhému člověku a s kouzlem samozřejmosti přes hranice národních a názorových rozdílů navazoval kontakt, ten úsměv, tak mocný ve své bezbrannosti, neboť se mimoděk odvolával na závazné spolupracovníctví, spjaté se samou podstatou úsilí v oblasti slova – jeho, Jiřího Levého, a jen jeho úsměv je právě tak nenahraditelný, jako je těžko změřitelná (bylo by proti jeho duchu napsat – nezměřitelná) zásoba informace nebo variety, určení, rozlišení a vztahů, kterou v nedlouhé době vědecké činnosti vytvořil ve svém vědomí.

JAN ZÁBRANA

(*Celý život*, Praha 2001, s. 273–274)

Tuhle jsem si vzpomněl na poslední setkání s Jiřím Levým: několik dnů před Vánoci 1966, na nějaké překladatelské (?) schůzi. Vždycky odevšad odcházel dřív, před koncem, aby stihl letadlo nebo vlak do Brna. Už byl na odchodu, stál v hale Klubu..., spolu jsme prohodili jen pár slov. Říkal jsem mu něco, co říkám pořád, že jsem ze všeho umožněnej, že je to všechno stejně marnost v té kleci cenzury, v tom obskurním lese blbů... Vzpomínám si na ten jeho obligátní „zlatý“ úsměv, když mi na to řekl: „Já vím, já vím, ale stejně si myslím, že i v tom je potřeba pořád se pokoušet...“

LUBOMÍR DOLEŽEL

(*Život s literaturou*, Academia, Praha 2013, s. 123)

Levý spojoval ve své osobnosti dvě vlastnosti, které jsou nutné pro literárního teoretika vysoké úrovně: potřebu pro exaktnost teorie a pojmosloví a citlivost pro estetické kvality literárních děl. Ti, kdo ho poznali osobně, našli v něm člověka naprosto, naprosto spolehlivého a vysoce kulturního. Byl to jeden z těch krásných mužů, které mi bylo dopřáno nazývat přáteli.

IVO OSOLOBĚ

(*Anachronismy Jiřího Levého*. 1993, *Tvar* 27–28 (4): 16)

...z úst [Josefa Škvoreckého] zazněla – bohužel nad rakví v brněnském krematoriu – ta nejvýstižnější charakteristika Jiřího Levého, kterou jsem kdy slyšel a kterou nikdy nezapomenu, totiž že to byl skvělý vědec a až **ANACHRONICKY DOBRÝ ČLOVĚK**. ...jeho čára života... je totiž až neuvěřitelně přímá... anachronicky předjímaje vývoj – soustředil [se] na teorii překladu... [Škvoreckého] myšlenka o anachronicky dobrém člověku... dojíká, zejména nás, kteří jsme toho anachronického dobrého člověka tak zblízka znali, a znali trochu i jeho příběh.

JAROSLAV PEPRNÍK

(Zakladatelé a pokračovatelé. *Vzpomínka na Jiřího Levého*. In: *Zakladatelé a pokračovatelé*, Univ. Palackého, Olomouc, 1996)

Jeho téměř tisícistránkové dílo „České teorie překladu“ (1957) je přehledem vývoje překladatelských metod a teorií... Svě výzkumy Levý dovršil monografií „Umění překladu“ (1963). Tyto dvě práce z něj činí zakladatele české vědy o překladatelství jakožto součásti národní kultury. Dílo bylo přeloženo do ruštiny a němčiny, neboť jeho základní myšlenka o nutnosti skloubení literárněvědné a lingvistické metody zkoumání představovala tehdy novum... Že Levého ohlas ve světě nebyl ještě větší, zavinila doba... Byl to nejen velký vědec..., ale i nesmírně hodný a noblesní člověk.

REFERENCES

His exuberant pioneering spirit is all the more remarkable, as is the fact that his innovative ideas have in essence neither been refuted nor become outdated over the last forty years, many have on the contrary been confirmed.

Mary Snell-Hornby, University of Vienna (2006: 23), *The Turns of Translation Studies*

To translation-as-communication he adds the translator as a decision-making agent. He points to the relevance of historically contingent concepts of translation for the practice of translating in a given period. He emphasizes the importance of prevailing attitudes towards translation as the backdrop to practical norms of translating.

Theo Hermans, University College of London (1999: 24), *Translation in Systems*

Jiří Levý's Czech monograph was the most helpful Slavic book. Thoroughly grounded in Western European as well as Slavic translation theory and practice, it is far more erudite and sophisticated than any of the Soviet sources.

Maurice Friedberg, University of Illinois at Urbana-Champaign (1997: 73), *Literary Translation in Russia*

For all those who, as practitioners or theoreticians, are concerned with the translation of literature, Levý's *Die literarische Übersetzung: Theorie einer Kunstgattung* (German translation by Walter Schamschula 1969, of which the original version *Umění Překlada* appeared in 1963) still remains a classic. ... few other books have been so influential and stimulating, few other authors so pioneering and authoritative. Many translation scholars today, are largely indebted to Levý's writings as a whole, many could be called his disciples, and the most sincere among us might claim no other merit than that of having tried to continue the line of research which he had previously explored.

Raymond van den Broeck, Katholieke Vlaamse Hogeschool, Antwerp (1998: 1), *Translational Interpretation: A Complex Strategic Game*

The approach is both functional, in that it seeks to explain the occurrence and nature of translation in terms of its function in the receiving culture, and structuralist, in that Levý constantly looks for patterns behind phenomena, the grammar underlying events.

Theo Hermans, University College of London (1999: 24), *Translation in Systems*

Lidský osud v dějinách

Human Fortune in History

Doc.dr. Jiří Levý Curriculum vitae

Narodil jsem se 8. srpna 1926 v Košicích. V letech 1929-39 jsem byl v Bratislavě, po odtržení "Slovenského štátu" jsem odešel s rodiči do Prahy. V Bratislavě jsem vychodil slovenskou obecnou školu. V 8 letech jsem omezoněl zájmem kyčelního kloubu a ten mne upoutal na 10 let na lůžko. Proto jsem dále studoval jako privatista až do 28. října 1942, kdy jsem byl z politických důvodů z dalšího studia vyloučen. Po osvobození jsem se r. 1945 vrátil na R.G. Praha XII a tam 12. června 1946 maturoval.

Zájem o literaturu mne přivedl na filosofickou fakultu brněnské univerzity, zapisoval jsem apsb. skup. A-3, kromě toho studoval ze zájmu španělštinu a divadelní vědu. 29. listopadu 1949 jsem promoval, v r. 1950 dokončil I. a státní zkoušku. Již za studij jsem o I. semestru publikoval literární historické studie v časopisech našich i zahraničních. Práce, kterou jsem zadal r. 1950 do STM získala I. cenu.

1. února 1950 jsem byl jmenován asistentem, 1. října 1952 odborným asistentem Palackého univ. v Olomouci pro obor dějin anglické literatury. 1. července 1957 jsem na práci "Vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře" dosáhl gradu kandidáta filologických věd, 12. ledna 1958 jsem se habilitoval z literární vědy na práci "Základní otázky teorie překladu". 1. září 1960 jsem byl jmenován docentem pro obor literární vědy s povinností vyučovat dějiny anglické a americké literatury na Palackého univerzitě. Kromě anglické literatury, teorie literatury a dějin světových literatur na Palackého univ. jsem přednášel také na filosofické fak. brněnské univ., na divadelní fak. FAMU a pro DŠ Vysoké školy ruského jazyka.

Byl jsem členem Srdčeně vědeckých pracovníků při ČSNRS, od r. 1951 jsem členem Kruhu překladatelů, od p. 1958 Svazu šs. spisovatelů, dále Komise vědeckých pracovníků při ROH. Z 9. květnu 1958 mi byla v Brně udělena za knihu "České teorie překladu" Krájská cena B. Václavka. Publikoval jsem /vedle samostatných publikací asi 50 studií/ z oboru literární historie a literární teorie, kromě toho překlady z poezie anglické, francouzské a španělské. Aktivně jsem se účastnil zvláště práce v Kruhu překladatelů, jako referent na celostátních konferencích, školních atd., dále jako referent na školních šs. nakladatelstev, poradce divadel atd.

Levý

Terasa, kde Levý během letních dnů psal některá svá díla
The terrace where Levý spent summers writing some of his works

87
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, VĚD A UMĚNÍ
DOTAZNÍK
A-osobní údaje
PhDr. Jiří Levý

1. Příjmení a jméno (tvořící jméno): PhDr. Jiří Levý

2. Rodné jméno: Rodné jméno: Košice

3. Den, měsíc a rok narození: 8.8.1926

4. Místní příslušnost: Město: Košice

5. Stav: Datum sňatku: 4. Narození: Česká

6. Státní příslušnost: Státní příslušnost: ČR

7. C. ob. právek: 08.06.26/765

8. Bydliště nyní: Brno, Stojanova 3

9. Bydliště dříve: Olomouc, D'Orasova 4.

10. Manželka, druh, družka, souběžnost: ne

11. Rodiče vlastní: otec: PhDr. Otakar Levý 1895

12. Sourozenci vlastní: ne

Studentská léta / Student years

Realgymnasium in Prag XII., Lobkowitzplatz
Reálné gymnázium v Praze XII., Lobkovičské náměstí
V Praze dne 28. října 1942.
C. 838/1942.
Váš Židovství měšenci 1. stupně - vyřazení ze školy.
Podle výnosu ministerstva školství ze dne 8. září 1942, číslo 92.267-II, o přepaštění židovských měšenců k školní návštěvě, vyřazuje se ředitelství Vašeho gymnázia z důvodů židovského původu z další školní návštěvy.
za satijního správce.

Vyloučení z gymnázia z rasových důvodů
Expulsion from grammar school on racial grounds

REKTORÁT UNIVERZITY J. E. PURKYNĚ V BRNĚ
BRNO, ARNA NOVÁKA 1
BRNO 24. května 1957
C. 2398/19
Vážný soudruh prof. dr. Dušan J. Káňák CSc., děkan filosofické fakulty UJEP Brno
Vážný soudruhu děkane, postupují Vám v přelose rozhodnutí ministerstva školství ve věci jmenování zesnulého doc. dr. Jiřího Levého DrSc. řádným profesorem. Rozhodnutí ministerstva je buďmež záporné. Navrhují proto, aby filosofická fakulta podala ministerstvu návrh na propuštění některého ze státních významnějších J. Levého.
Prof. dr. Milan Jelínek CSc. prorektor

8.4.1968 mělo s. Jelínek a šs., že fakulta nebude jeho představitel.

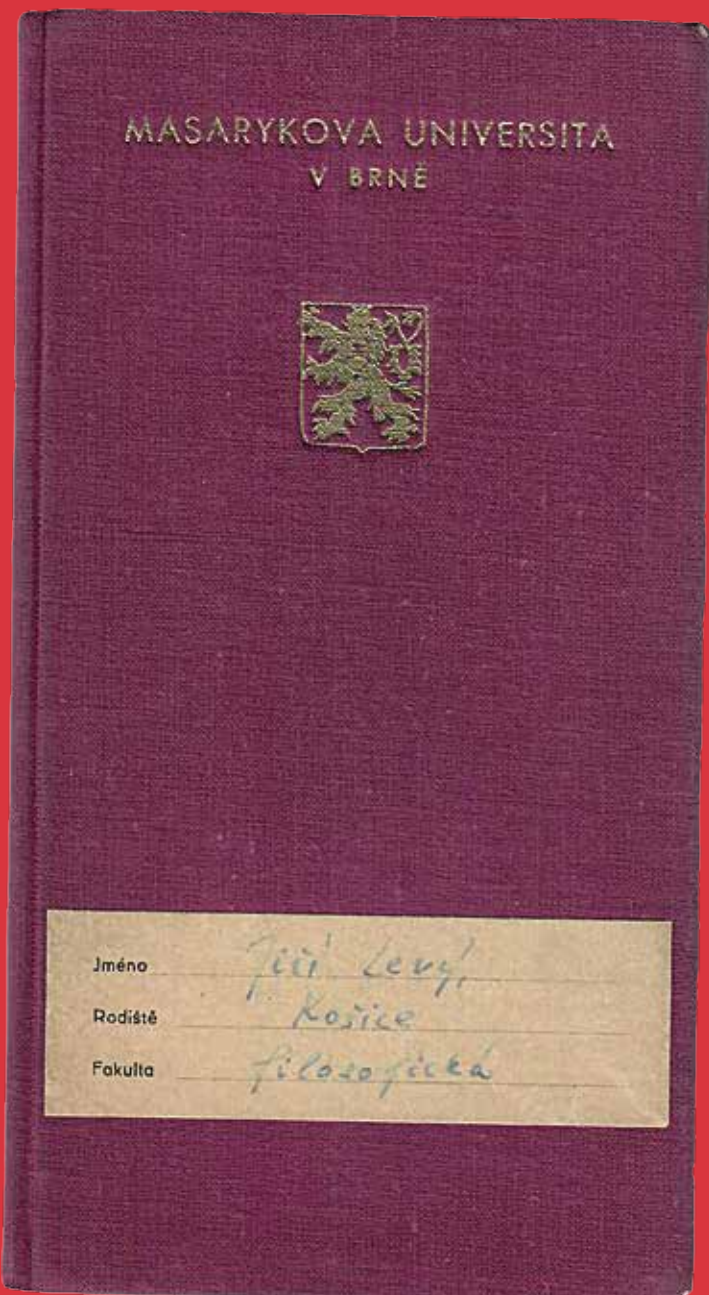
Neschválená profesura / Professorship denied

RADA MĚSTSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU V OLOMOUCI
Člen pro vnitřní věci.
2. Vnitř. 1954-57/Ha. V Olomouci dne 13. prosince 1957.
Rektorát univerzity Brno.
K Vašemu dožádání Vám sdělujeme, že v okolí bydliště odb. asist. PhDr. Jiřího Levého, nar. 8.8.1926, přechod. bydliště v Olomouci, U Husova sboru č. 6 nebylo zjištěno závad o jeho pověsti a chování.
Vedoucí odboru: Mir. Čepelík

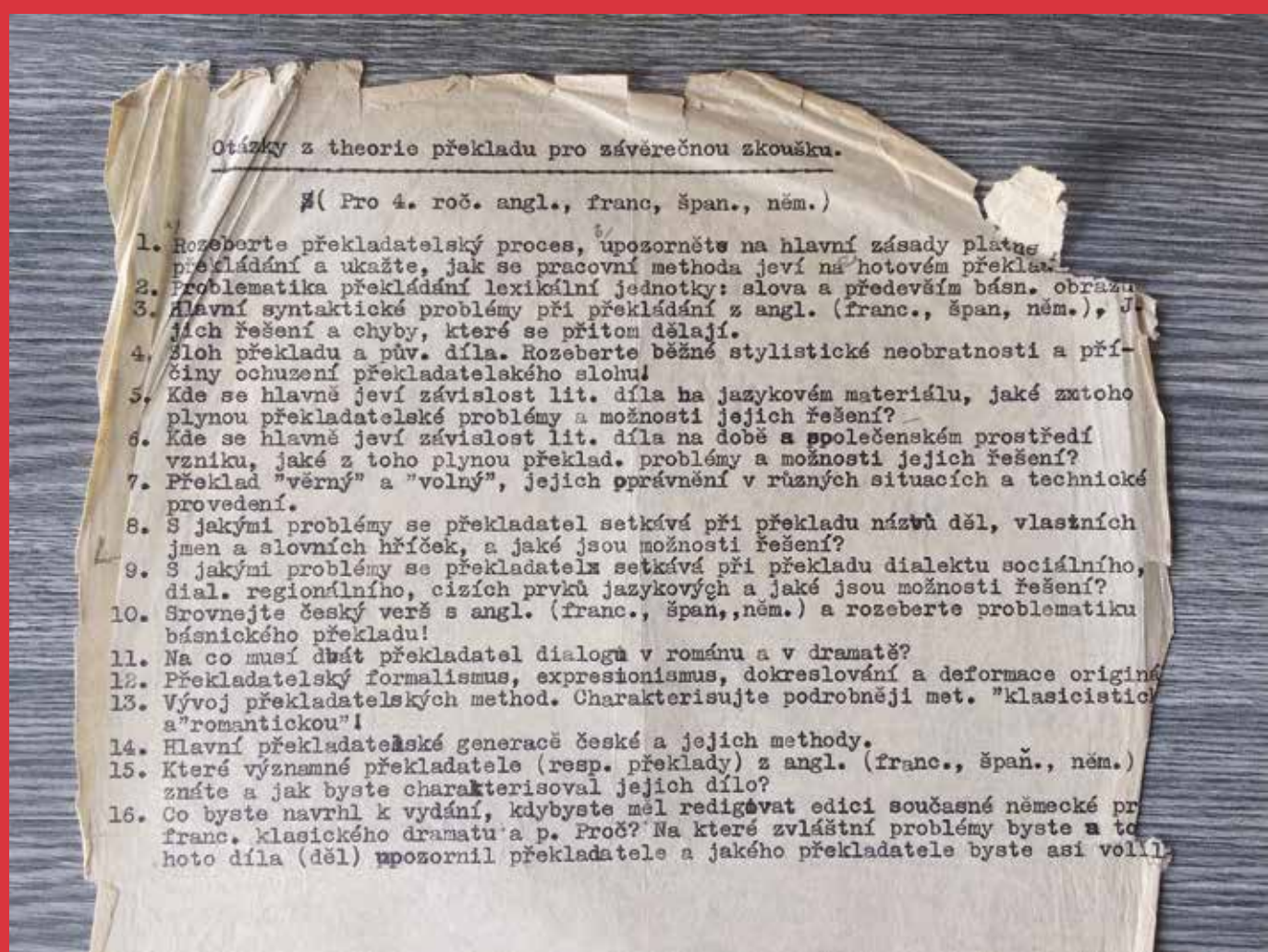
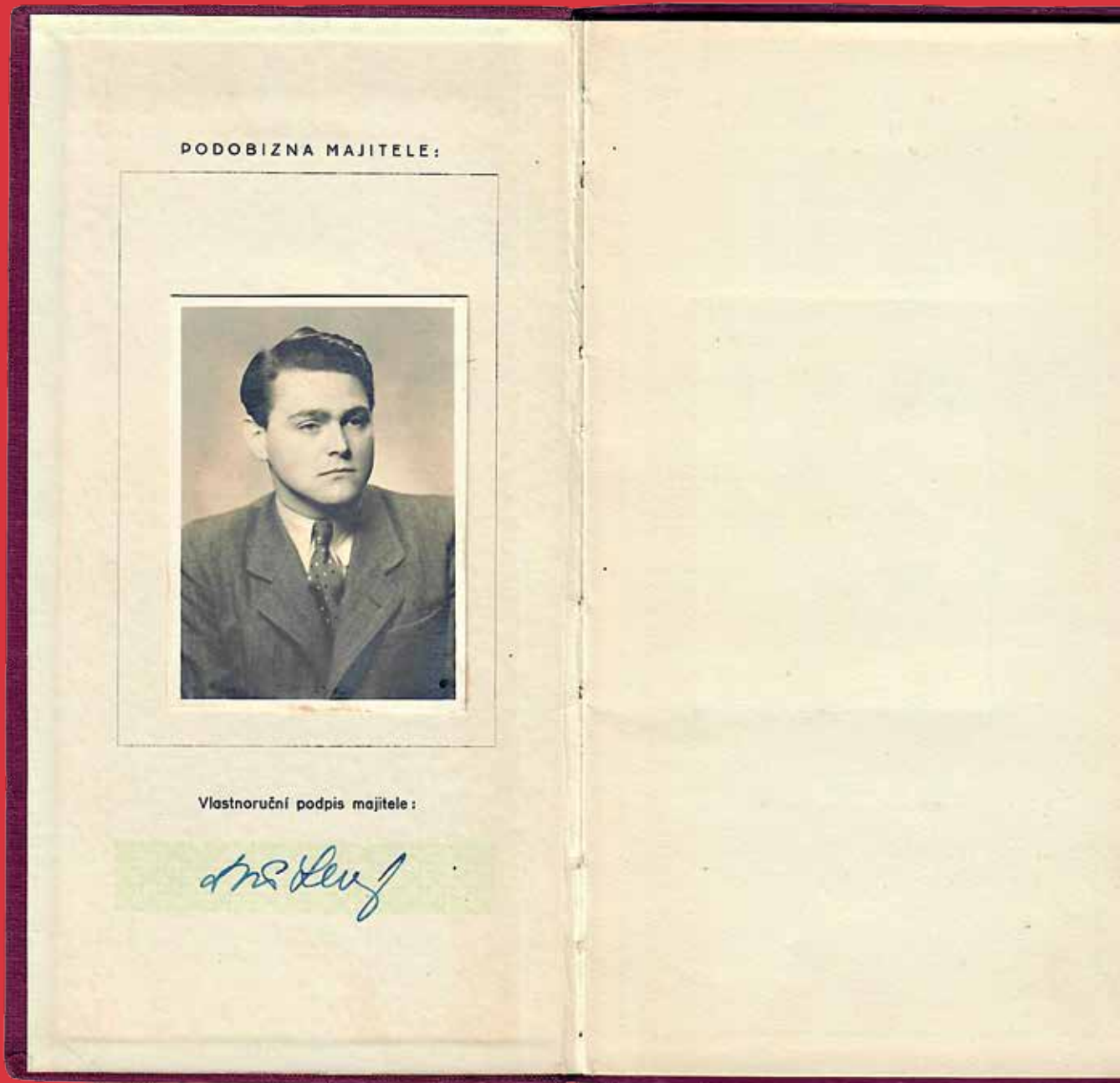
Vyjádření k pověsti a chování od (komunistického) Odboru pro vnitřní věci Rady MNV v Olomouci
Statement on reputation and conduct from the Communist Local Committee of Olomouc's Internal Affairs Department

Akademická dráha – střípky

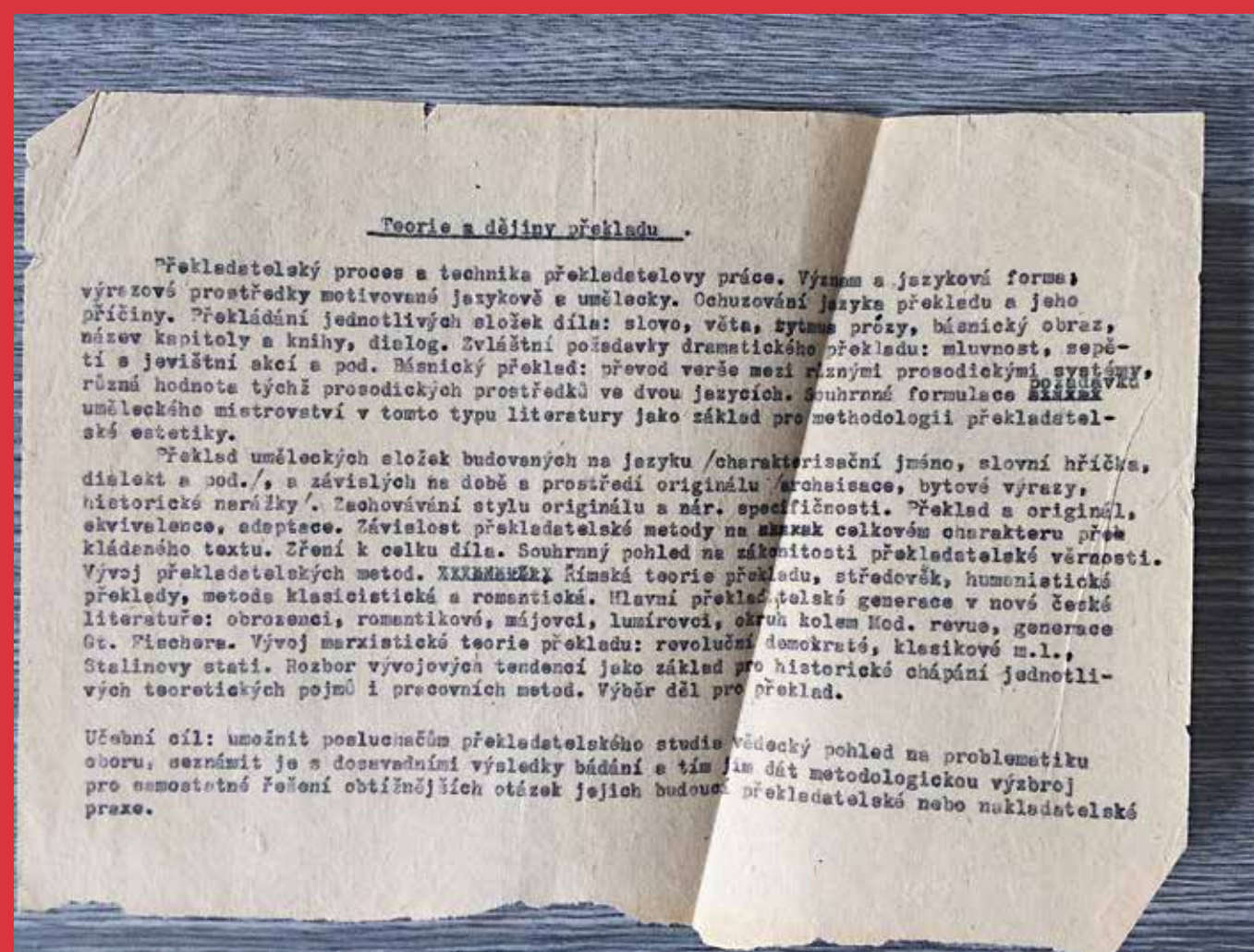
Academic Path (miscellanea)

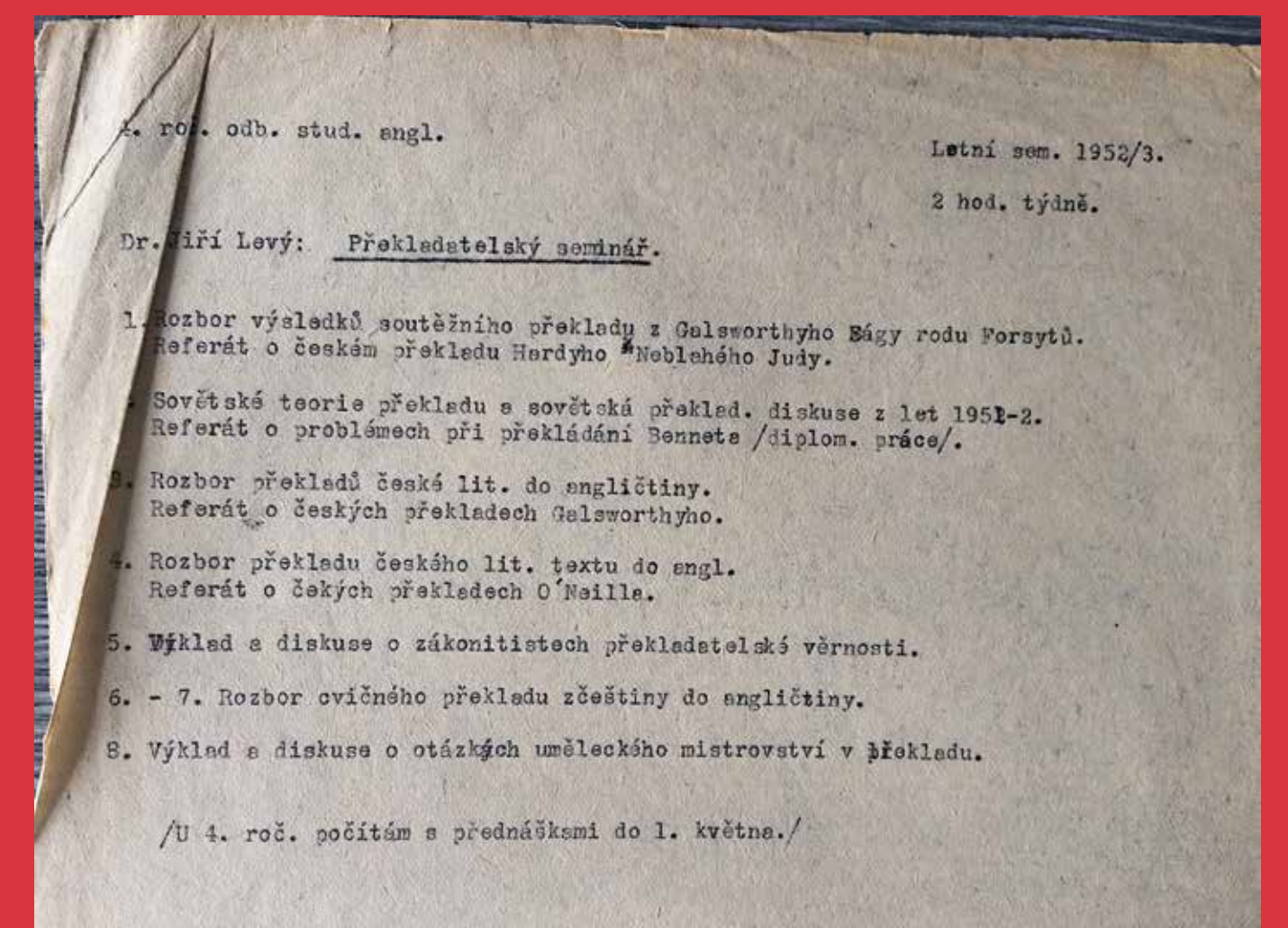
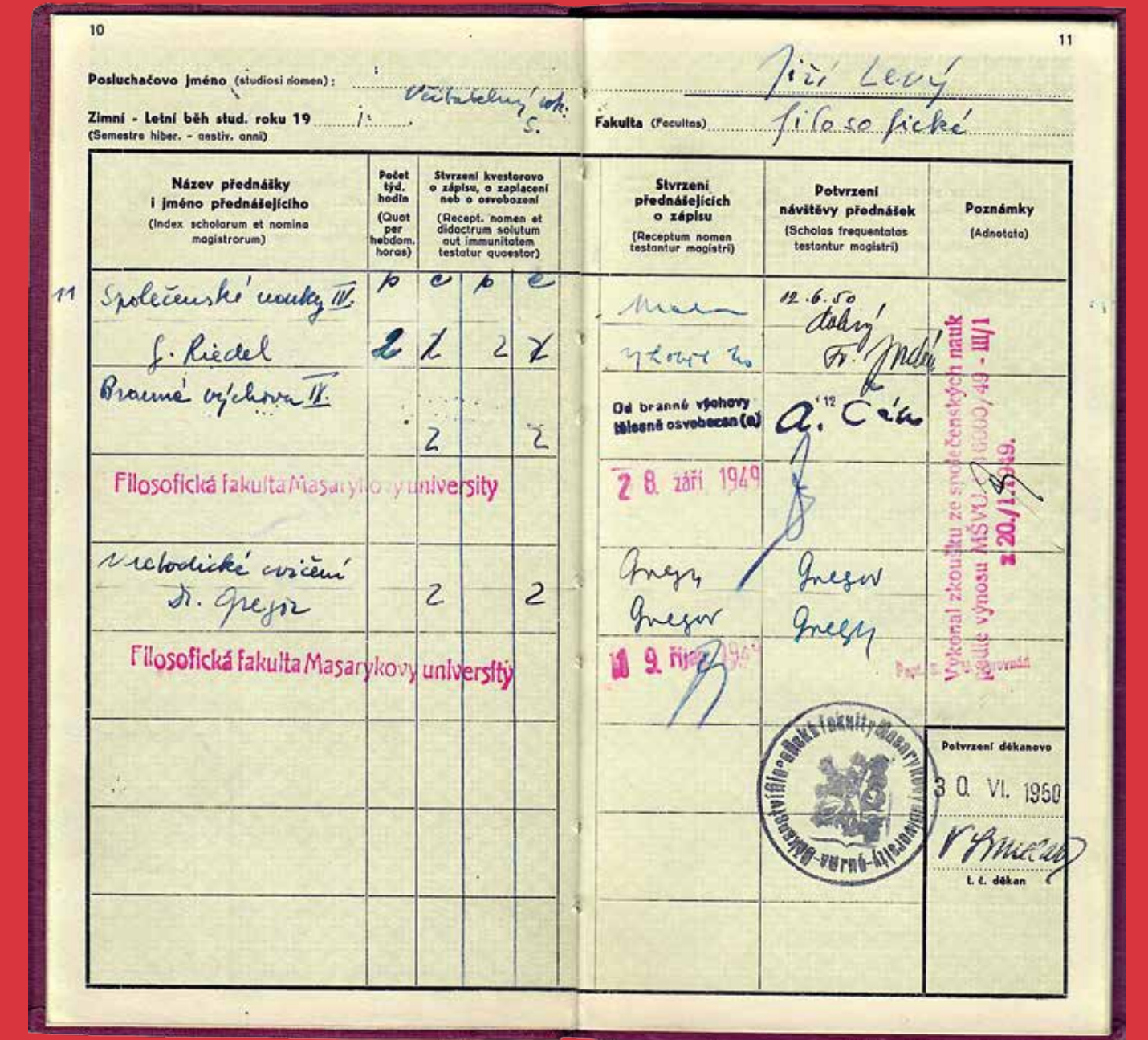
Studentský index
Grade book

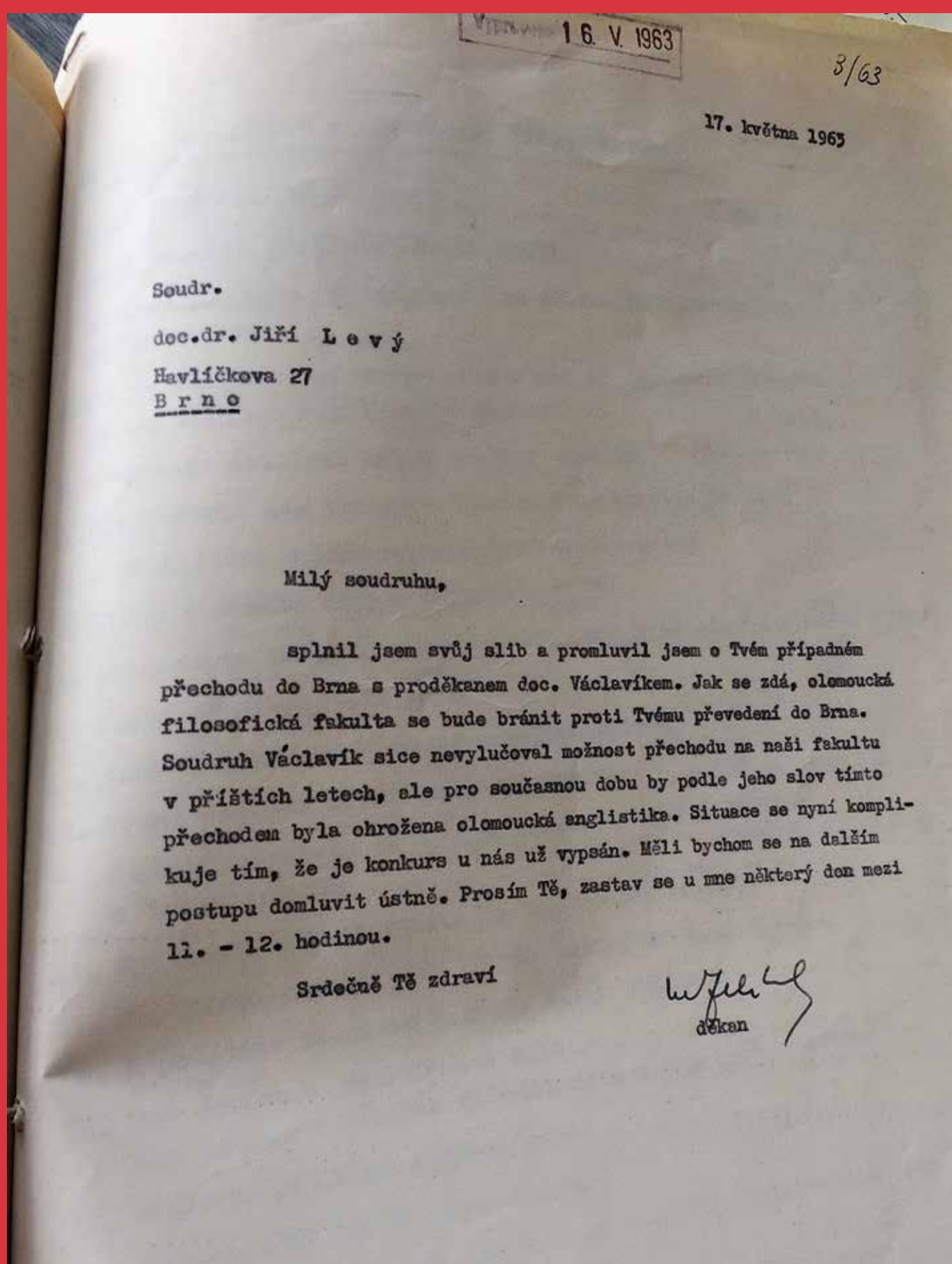
Otázky na zkoušku z teorie překladačského procesu
Questions from the translation theory exam

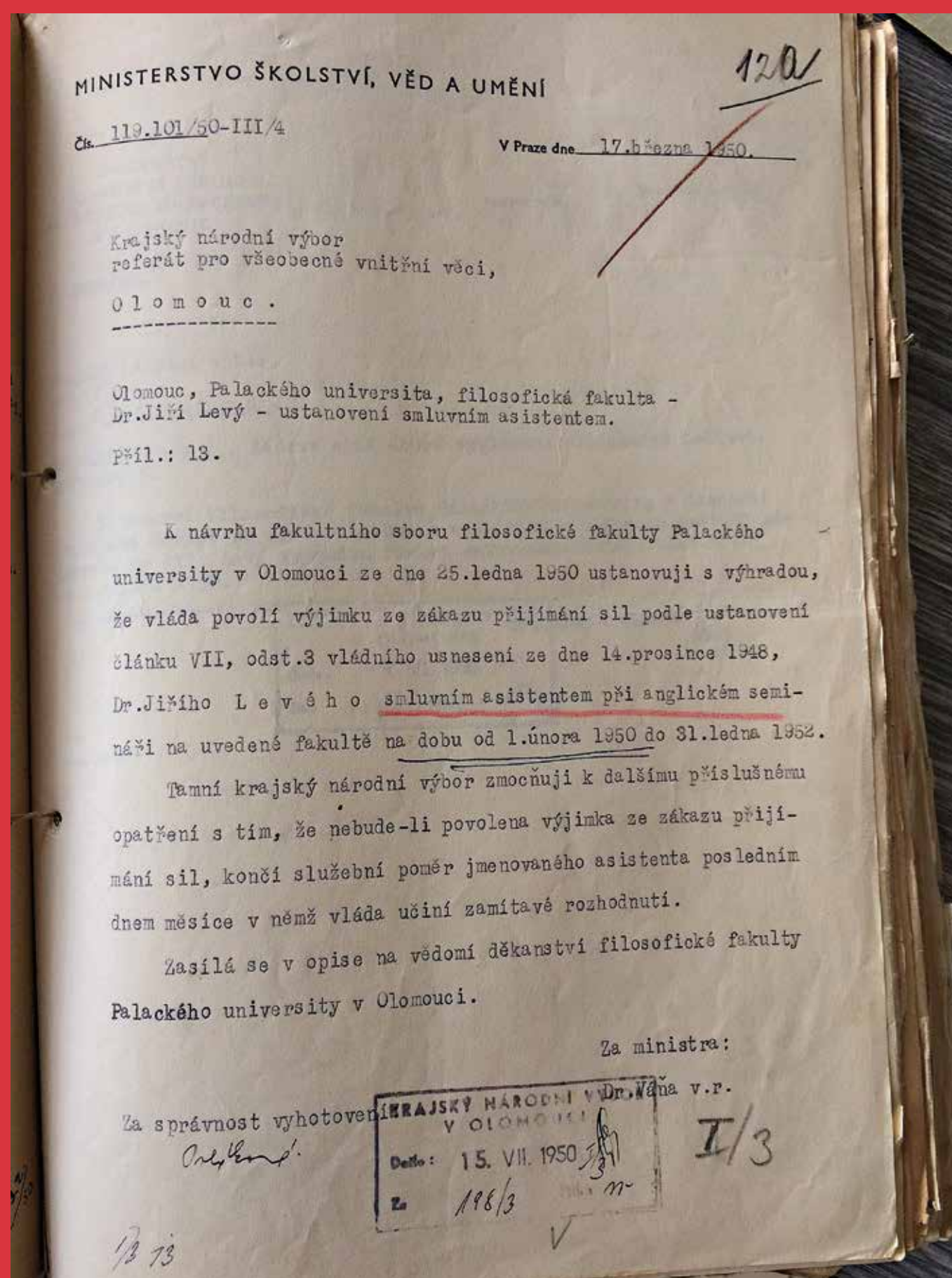
Anotace předmětu Teorie a dějiny překladačského procesu
Syllabus for the course Translation Theory and History

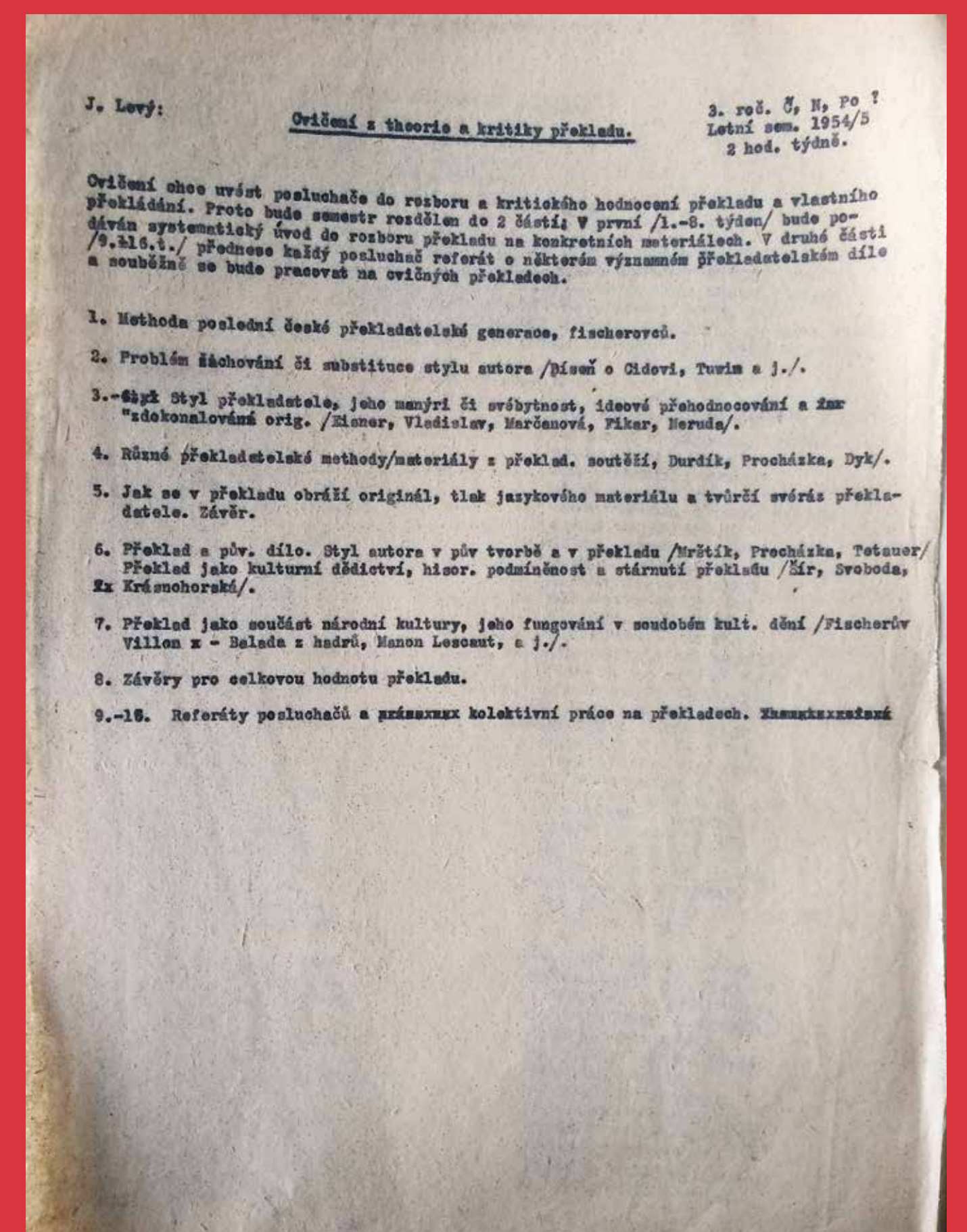
Překladačský seminář
Translation seminar

Působení na UJEP v Brně
Work in Brno at UJEP
(previously and currently Masaryk University)

Působení v Olomouci – ustanovení smluvním asistentem, r. 1950
Work in Olomouc – appointed assistant professor in 1950

Seminář k teorii překladačského procesu a ke kritice překladačského procesu
Seminar on translation theory and criticism

Umění překladu

Jiří Levý's Art of Translation

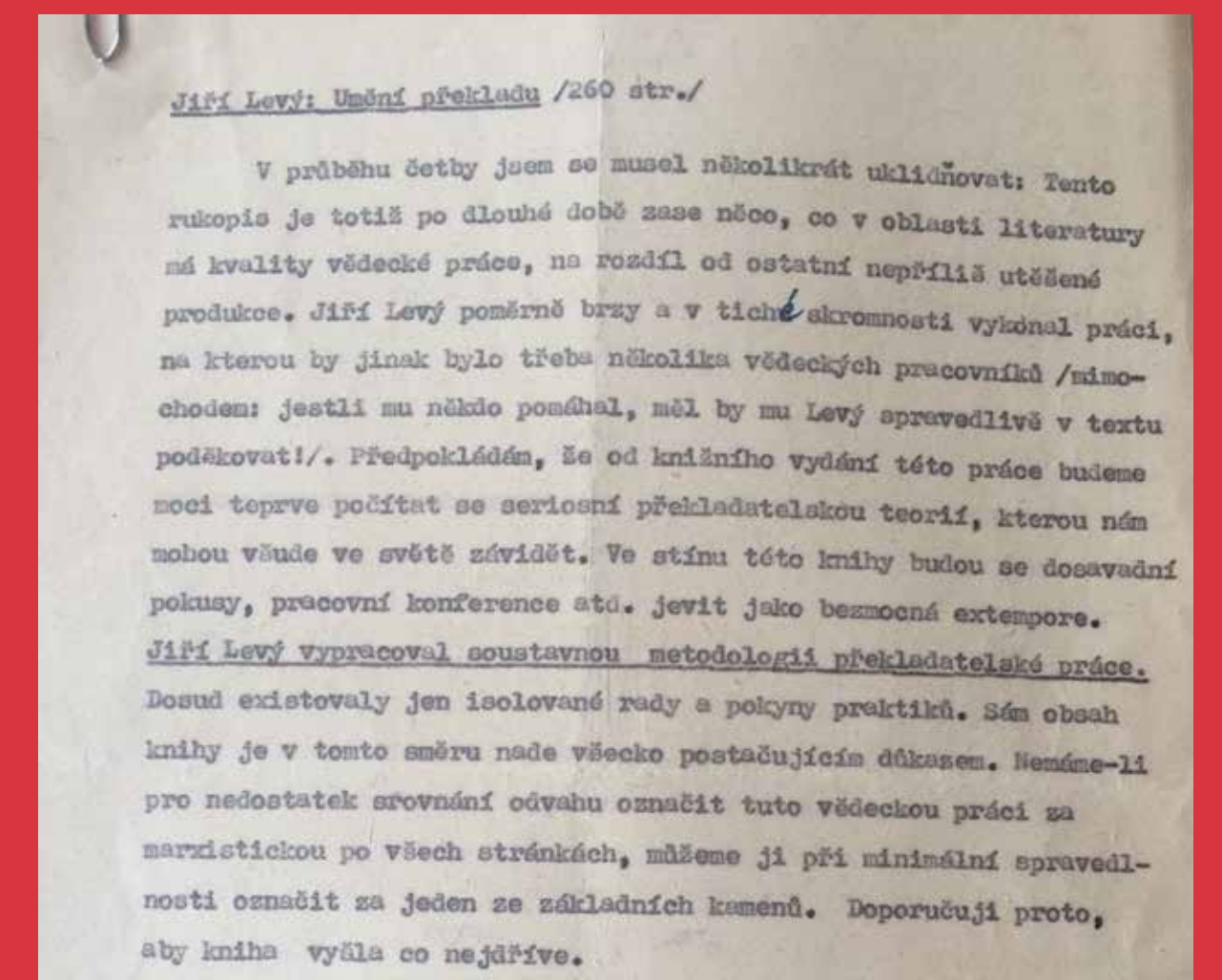
There are many books bearing the same title, in many languages (e.g. by Chukovsky, Dedecius, Savory), but Levý's Art of Translation is a unique work. It has been made accessible to the world public by Patrick Corness, erudite translator and Slavist, under the editorship of Zuzana Jettmarová...

Most importantly, this edition is both a gift and a task (in the sense of the German Gabe und Aufgabe) for the discipline and profession alike... Now, it may be other works that will be compared to and seen through the universally accessible Levý.

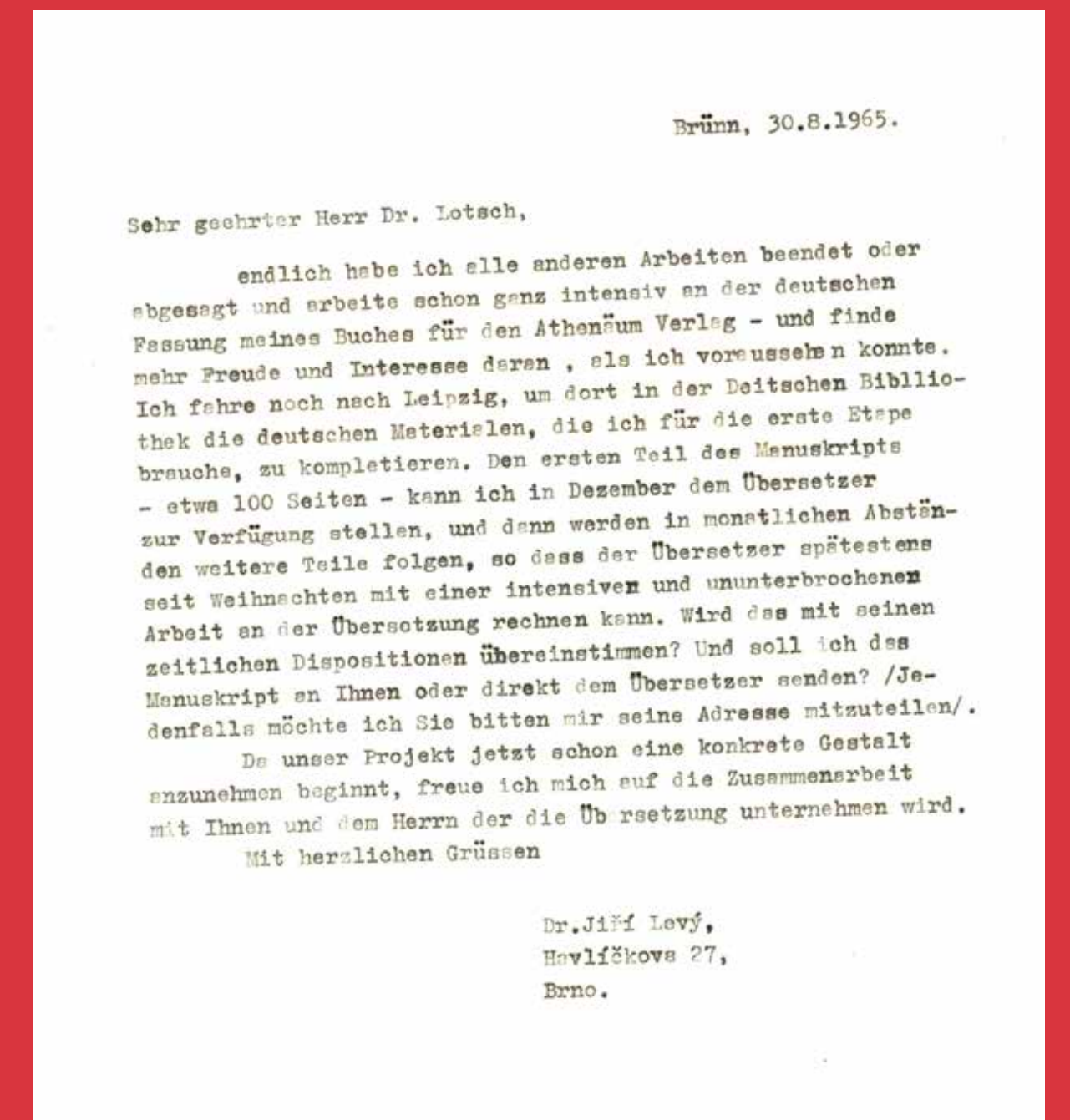
TOMÁŠ SVOBODA (ToP, 103/2012; transl. Z. Jettmarová)

In the 1960s and 1970s, a major contribution to the theorizing of translation shifts was made by a group of scholars in the then Czechoslovakia. These writings have been somewhat neglected in recent years, but the recent English translation of Jiří Levý's key work will doubtless cause them to be reevaluated.

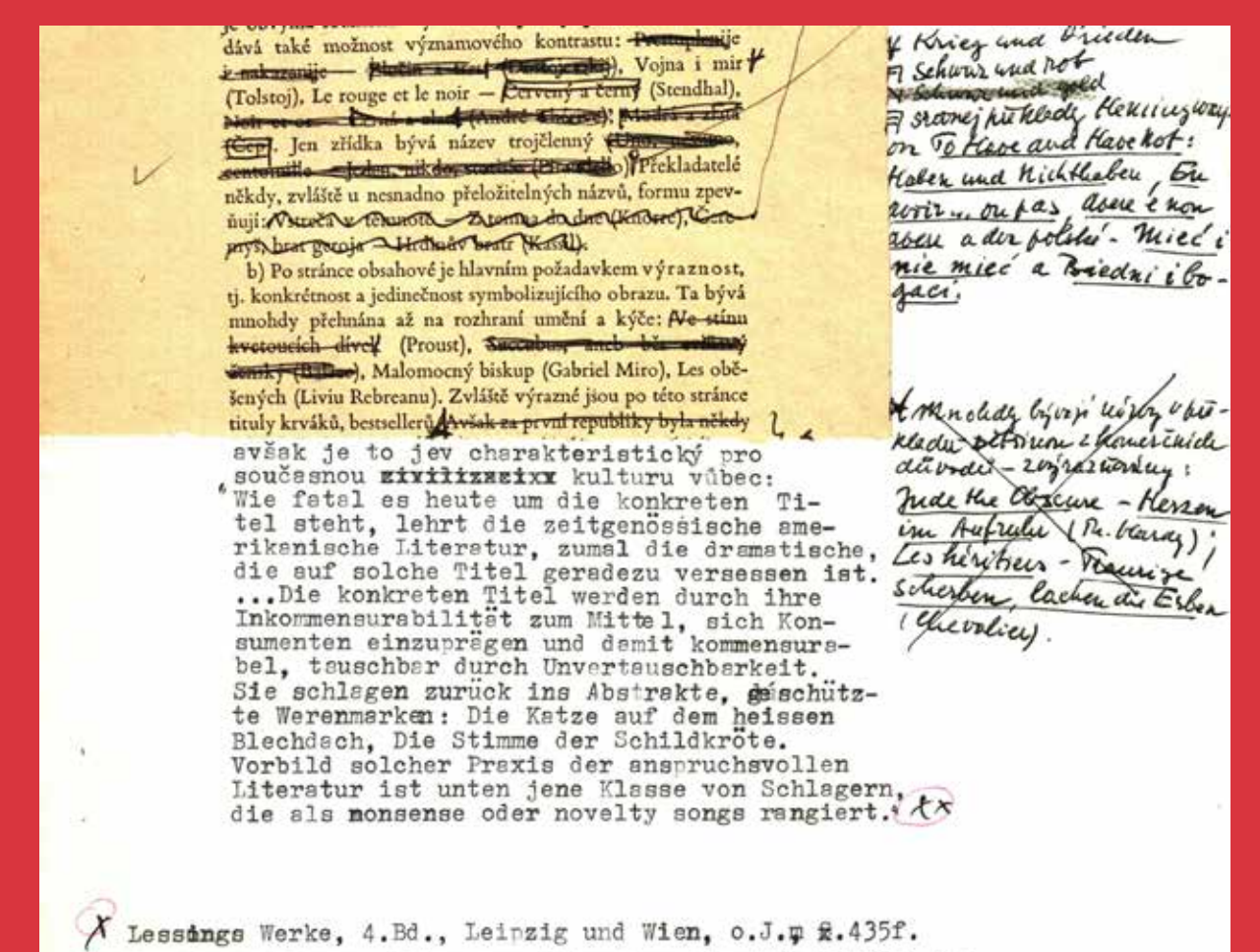
JEREMY MUNDAY (Introducing Translation Studies)

Posudek na Umění překladu od J. Řezáče
Review of The Art of Translation by Jan Řezáč

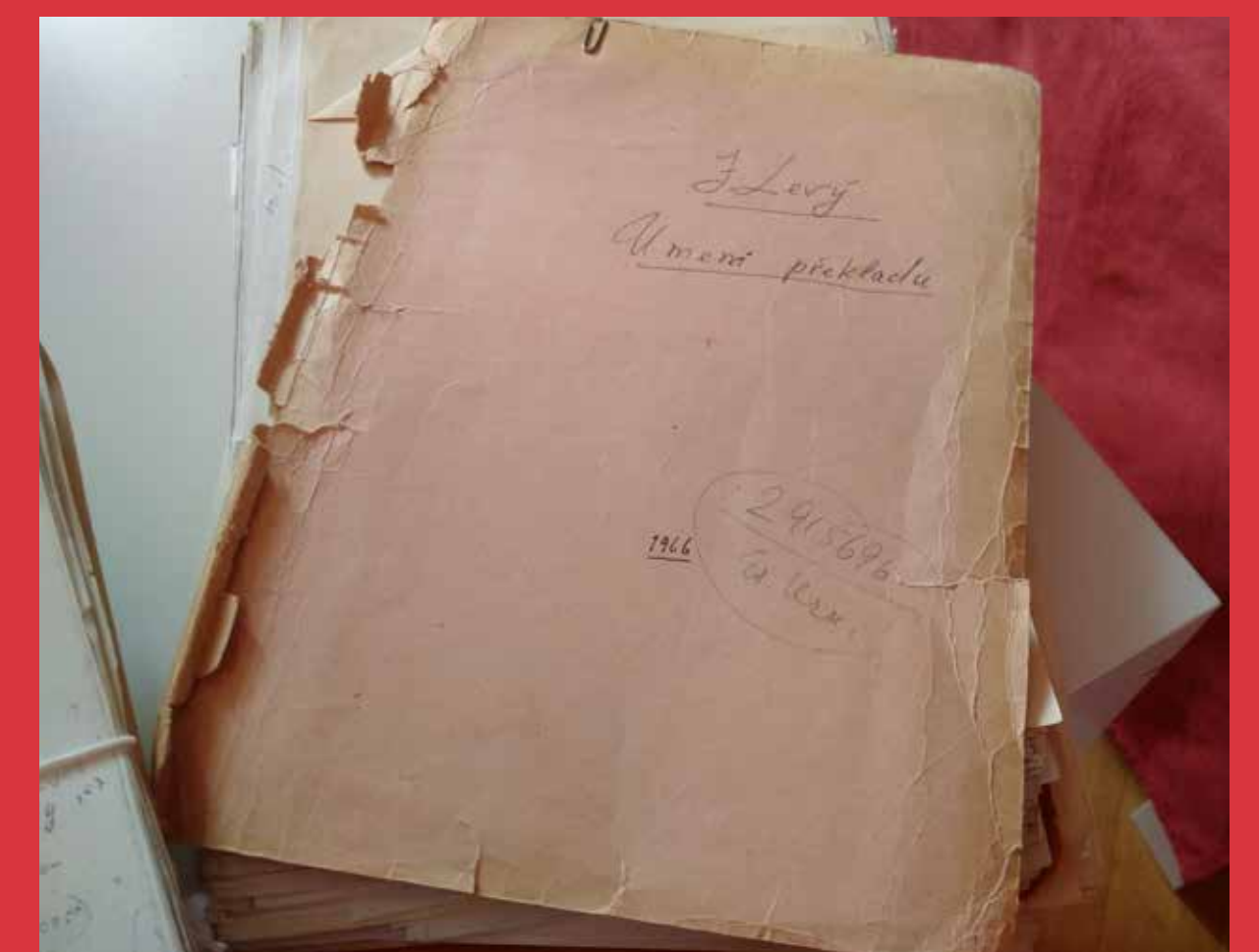
Příprava vydání německé verze Umění překladu
Preparation of the German version of The Art of Translation

Rukopis druhé verze Umění překladu, 1966
Manuscript for the second edition of The Art of Translation, 1966

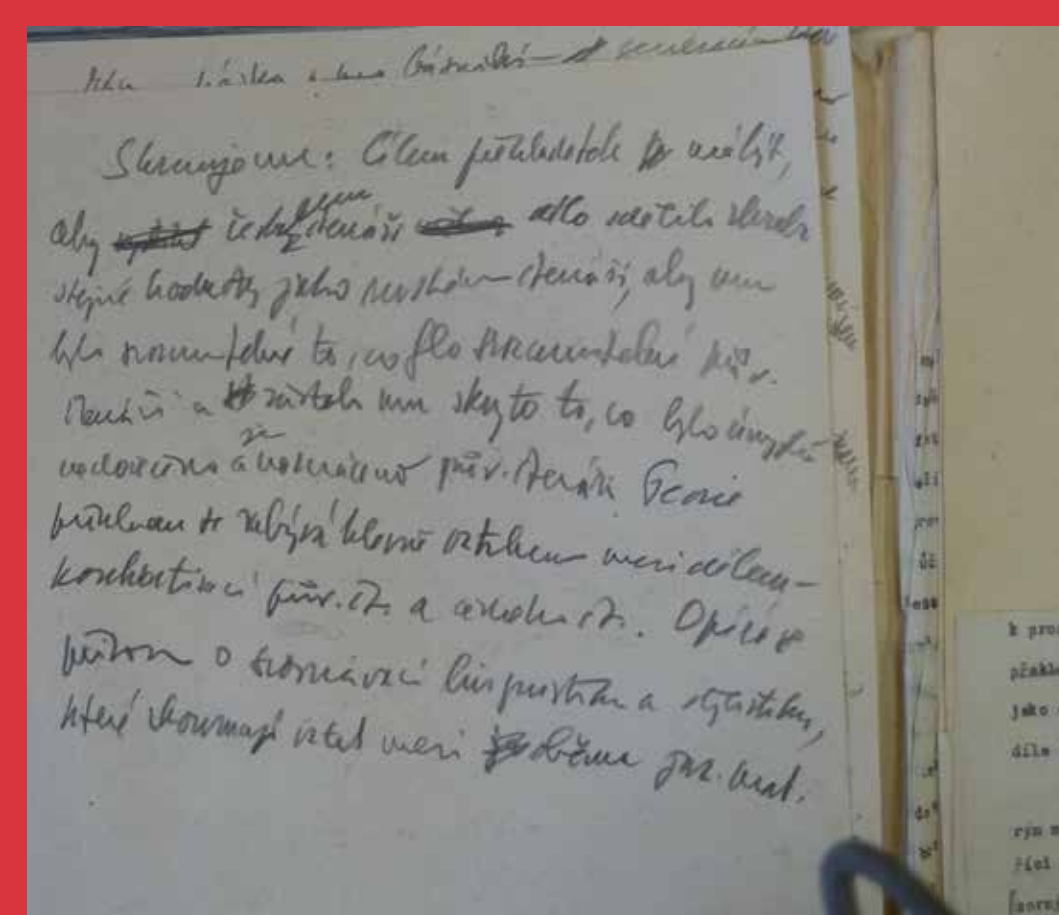
Deset vydání Umění překladu
Ten editions of Umění překladu (The Art of Translation)

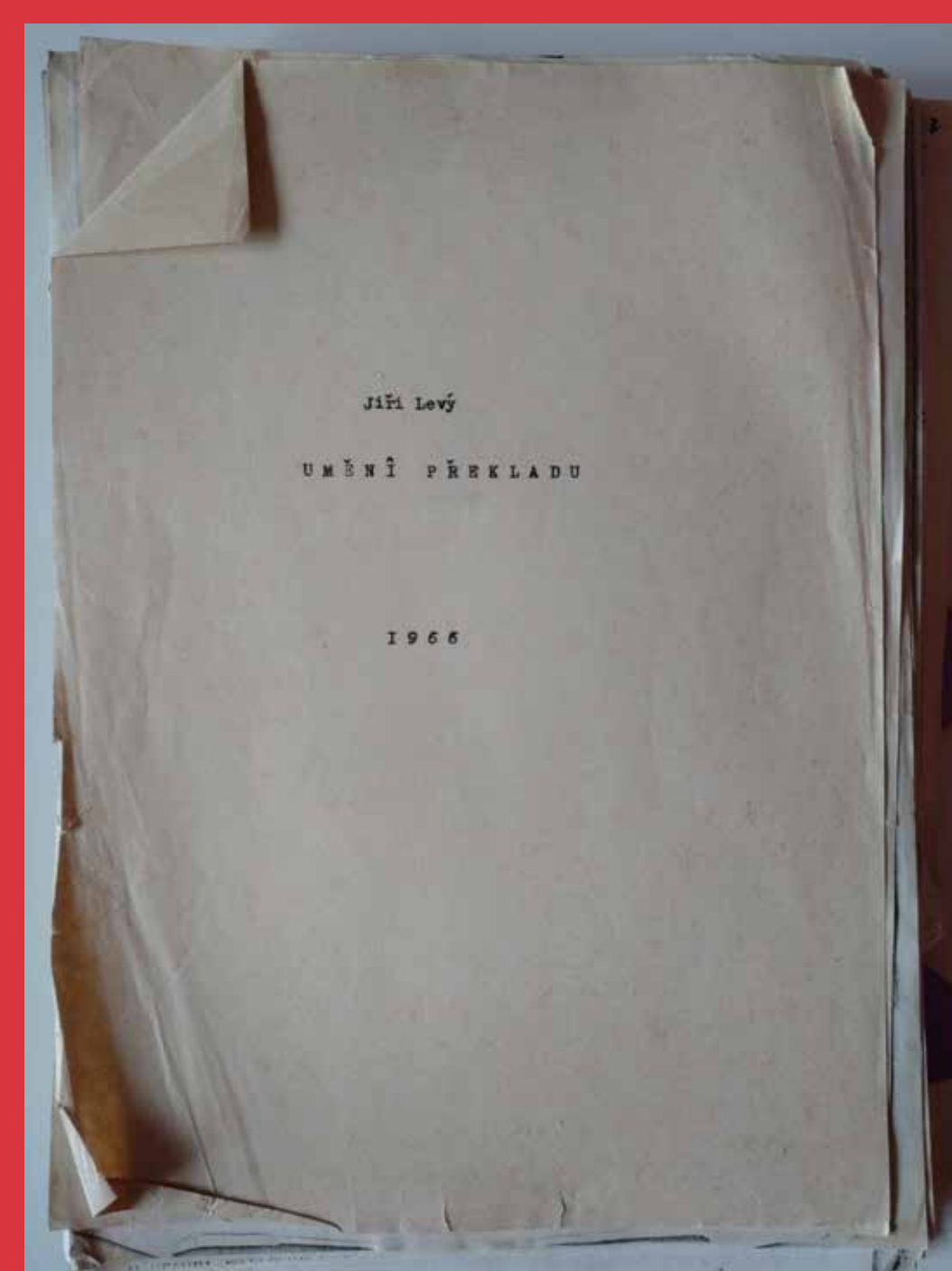
Rukopis druhé verze Umění překladu, 1966
Manuscript for the second edition of The Art of Translation, 1966

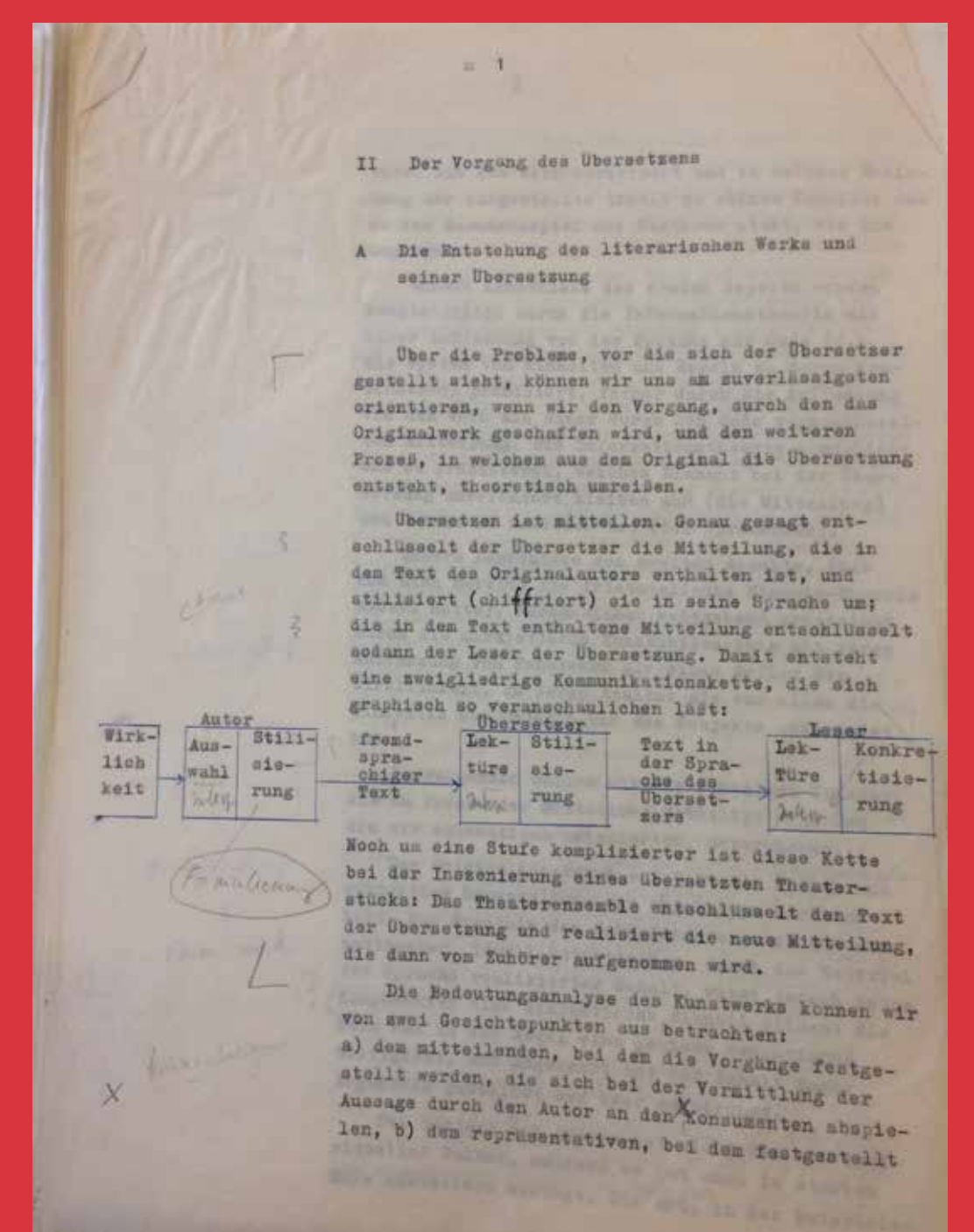
Cena nakladatelství Československý spisovatel za Umění překladu
Prize for The Art of Translation from the publisher Československý spisovatel

Levého rukopis, Umění překladu
Levý's manuscript for The Art of Translation

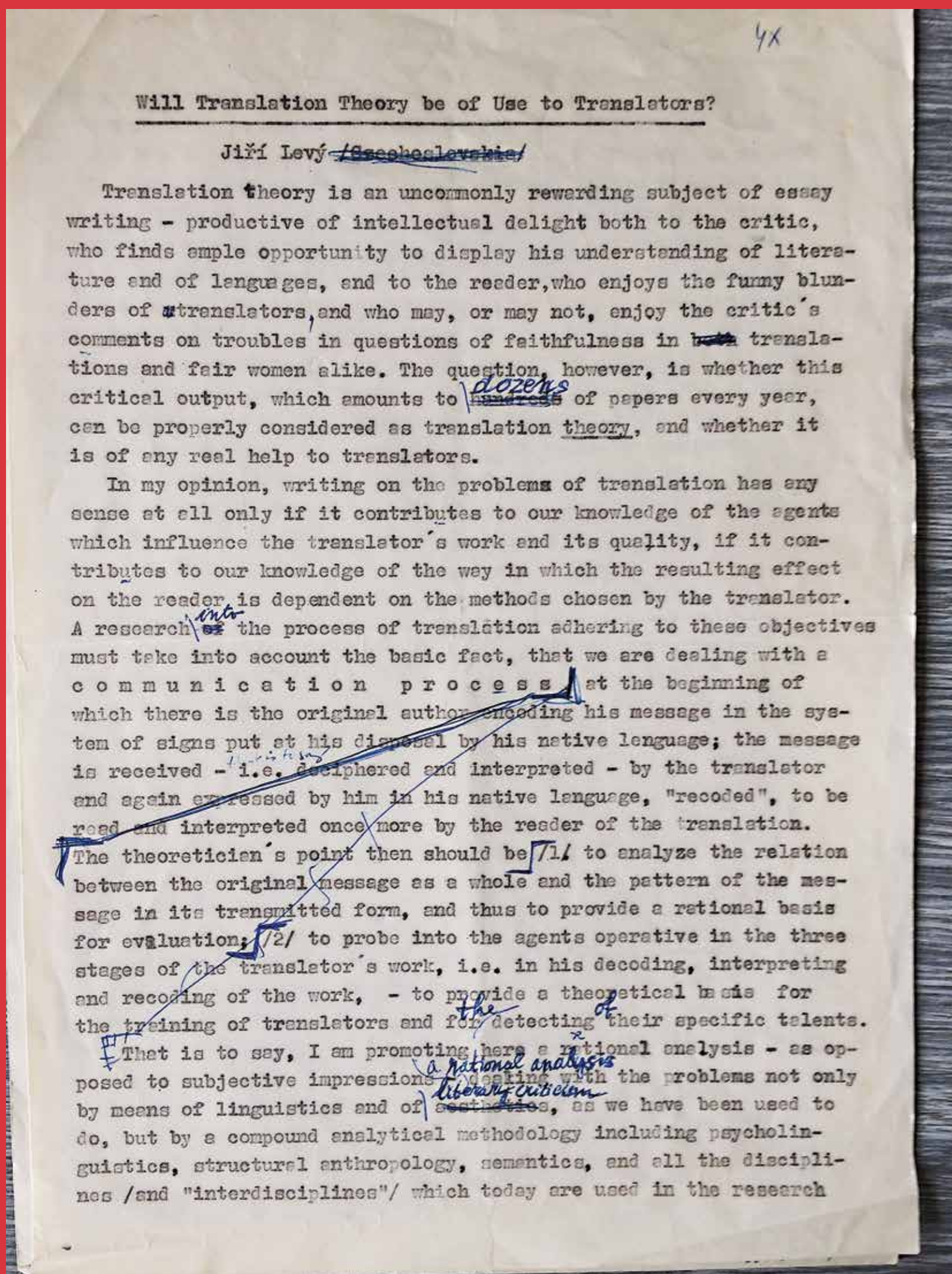
Rukopis druhé české verze Umění překladu
Manuscript for the second Czech edition of The Art of Translation

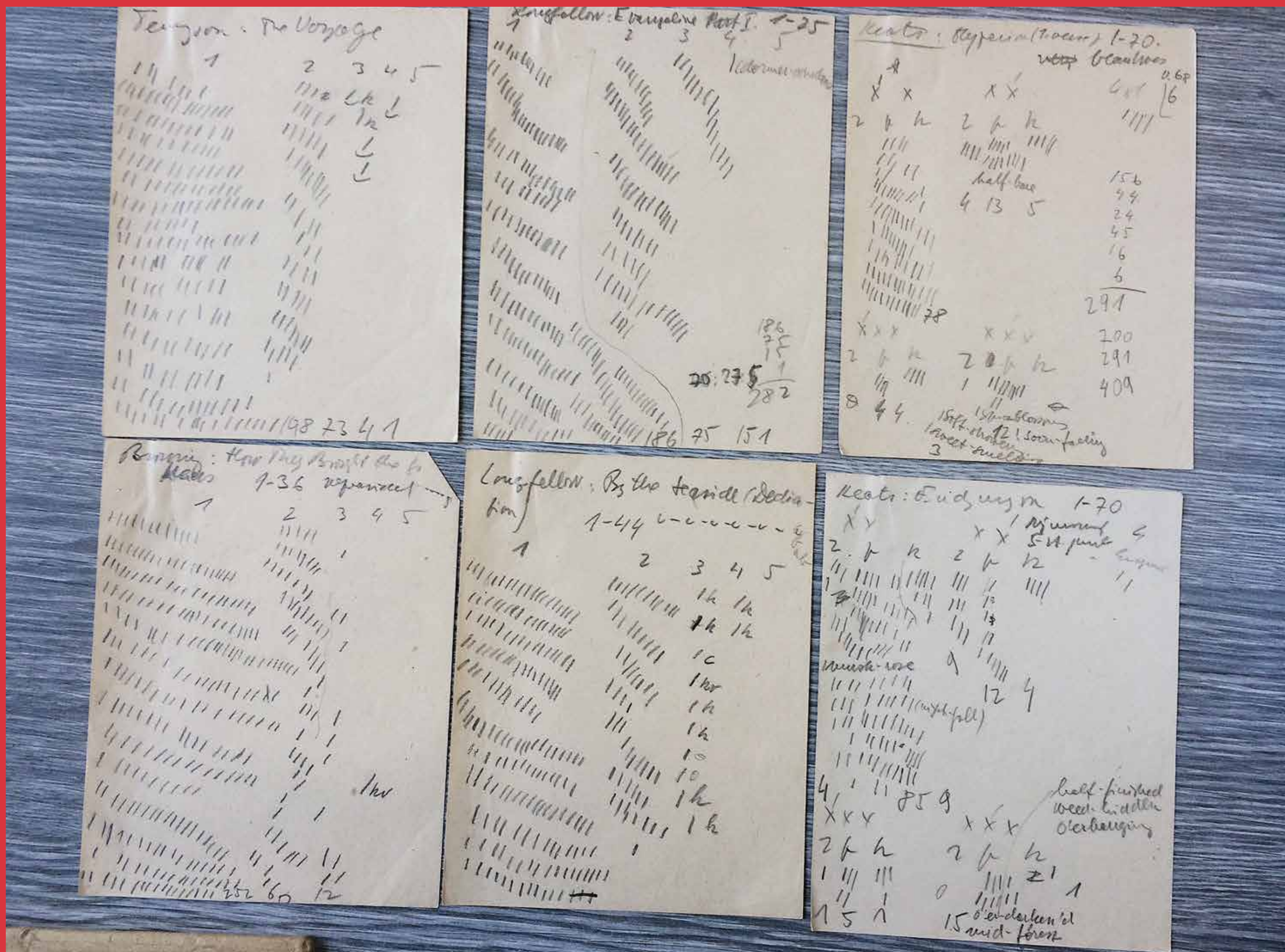
Rukopis Umění překladu německy
Manuscript for The Art of Translation in German

Jiří Levý – teoretik

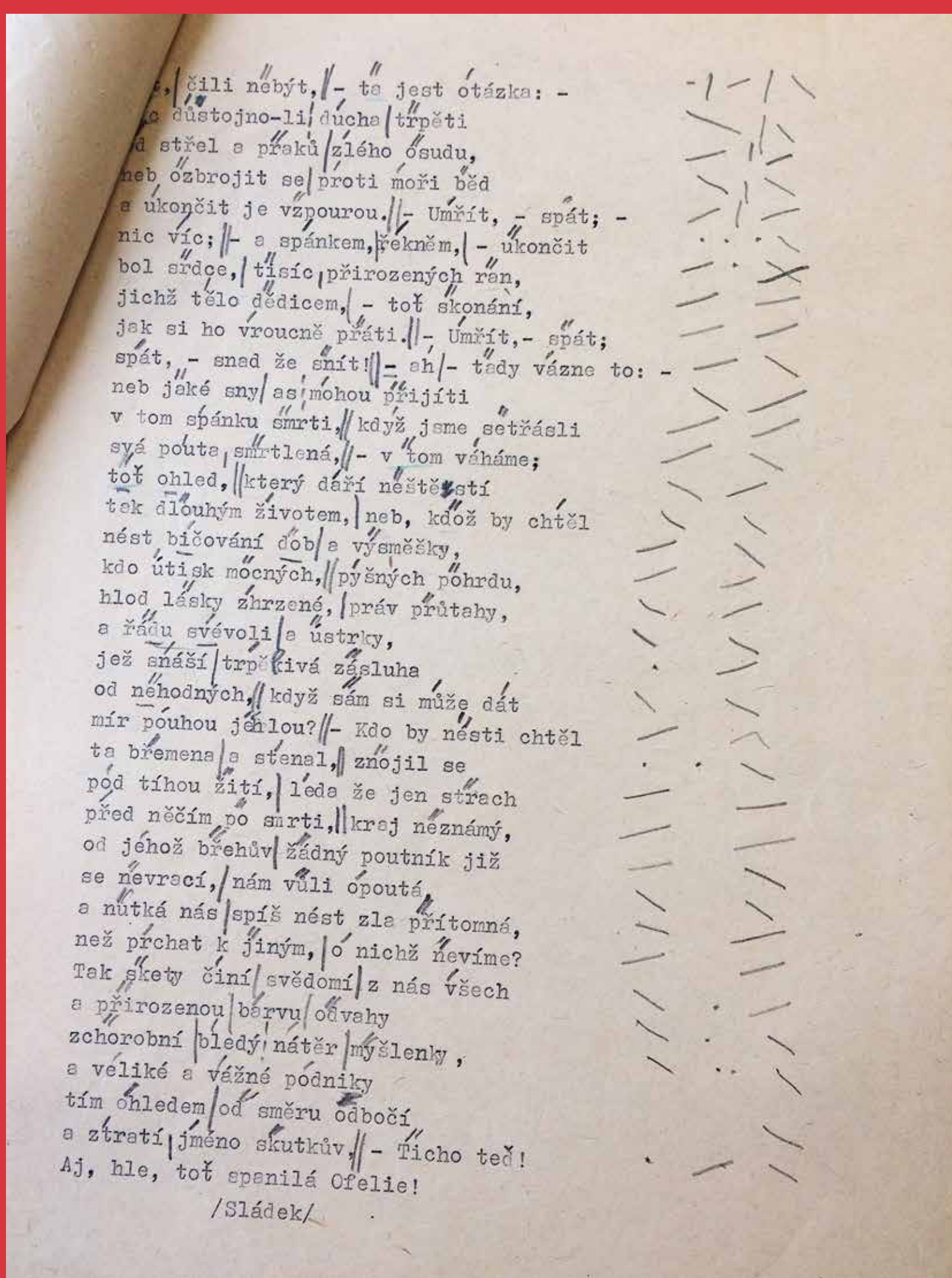
Jiří Levý the Scholar

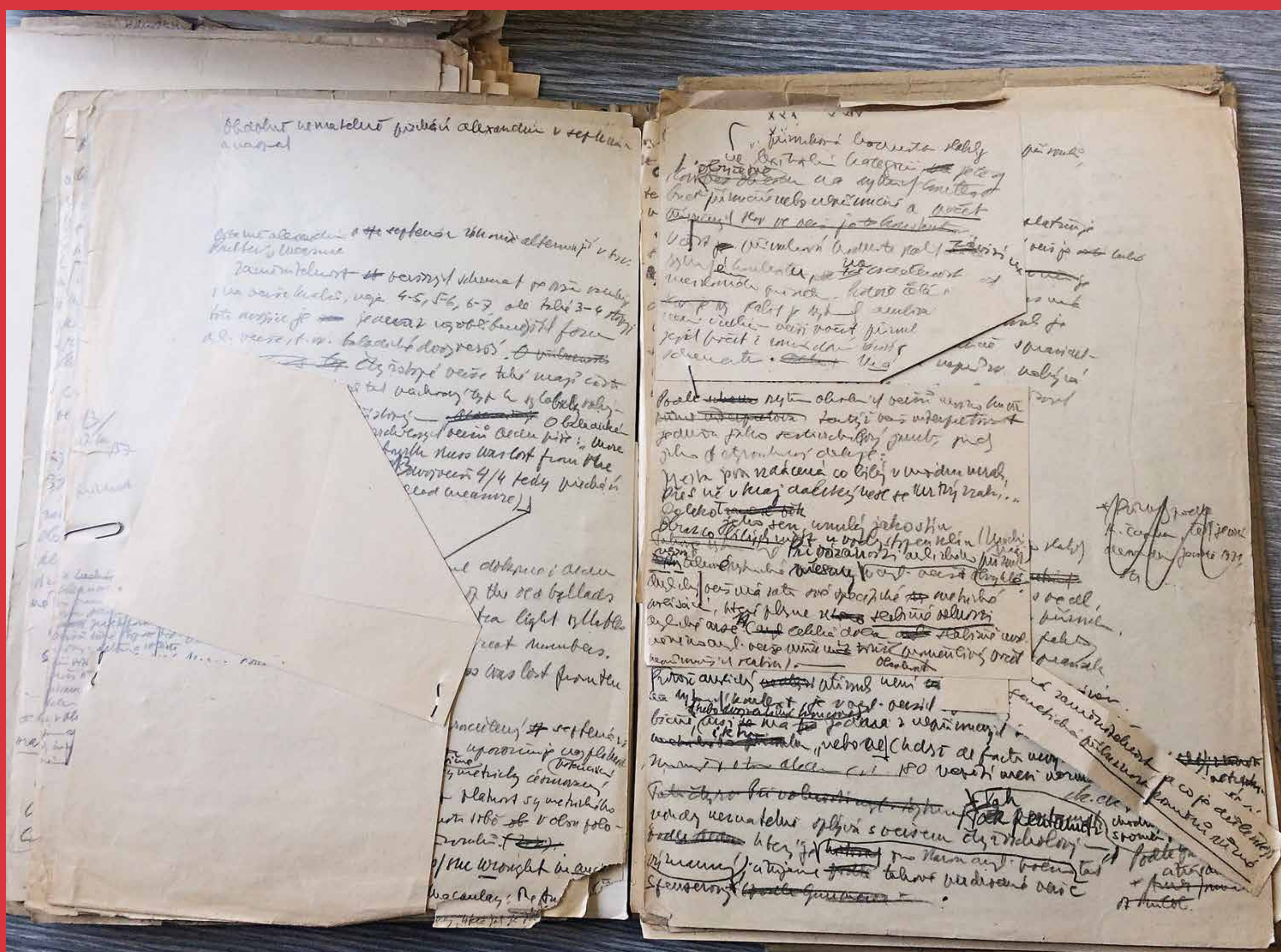
Korektura anglického textu
Proofs of an English text

Podklady pro versologické studie
Tallies for his studies on poetics

Rozbor Sládkova překladu Hamleta
Analysis of Sládek's translation of Hamlet

Rukopisné poznámky
Notes for the manuscript

